

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חתימת סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 872

מסכת גיטין נ"ו - ס"ב ♦ כלים י"ט, ו' - כ', א'

בס"ד, כ"ח שבט תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ קבורה בבית קברות נכרי, או שריפה
- ♦ מעלתה המיוחדת של ברכת "שלום"
- ♦ המתברך צריך לברך בכפליים
- ♦ "שלום", שמו או כינויו של הקב"ה
- ♦ ברכת שלום בבית המרחץ

- ♦ רשיון למכירת יי"ש
- ♦ יבוא בשר מארגנטינה
- ♦ קופת תלמוד התורה של רבינו הב"ח
- ♦ מונופול על איסוף כספים
- ♦ קבורה בבית קברות נכרי, או שריפת הגופה?

דבר העורך

החודש לפני שמונים שנה

לפני כעשור, לקראת יום ההילולא של הגאון הצדיק רבי מאיר שפירא זצ"ל מייסד ה"דף היומי" ושיבת חכמי לובלין, החל בז' חשוון. נכנס רב ביהמ"ד סוכטשוב ור"מ "בית המדרש למגידי שיעור דף היומי" הרה"ג רבי חיים דוד קובלסקי שליט"א עם חברי המערכת, אל אחד מגדולי תלמידיו של המהר"ם שפירא זצ"ל, מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל, גאב"ד דזכרון מאיר בני ברק וראש ישיבת חכמי לובלין, כדי לקבל את ברכתו ועידודו לפועלו של בית המדרש למען הפצת והרחבת לימוד ה"דף היומי" בכמות ובאיכות.

בשיחתו מסר הגר"ש ואזנר זצ"ל דברים ששמע מרבו הגר"ם שפירא זצ"ל, במטרה למוסרם לציבור הלומדים והמעינים בגליון "מאורות הדף היומי" ואלו היו דבריו:

פעם במוצאי תענית, הלכתי לטייל עם מורי ורבי הגר"ם שפירא זצ"ל בגינת הישיבה. כשעמדנו בגינה וראינו את האורות של בני הישיבה, אמר לי מורי ורבי זצ"ל "יודע אתה שאין לי ילדים, אבל אני מקיים מצוות פרו ורבו בשני הילדים שיש לי, האחד ה"דף היומי", והשני ישיבת חכמי לובלין".

חושבני שבשעה שהעלה ויסד את רעיון ה"דף היומי", הוא עצמו לא האמין עד כמה שעניין זה יכנס לכלל ישראל.

שמעתי ממנו שני סיומים של ה"דף היומי", האחד בכנסיה הגדולה בויה שנערכה בחודש אלול שנת תרפ"ט ושם סיים את מסכת זבחים במחזור הראשון של הדף היומי.

סיום זה נערך לאחר הפרעות והשחיטה ביהודי חברון שבהם נהרגו ונטבחו עשרות תלמידי ישיבה

◀

דף נט/ב עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום

רשיון למכירת יי"ש

במשנתנו נחלקו רבי יוסי וחכמים, לגבי עני העולה לראש עץ הזית כדי לחבוט בו ולהפיל ארצה את הזיתים שהותיר בעל הבית, ולאספם לאחר מכן. לדעת חכמים, אסור לאדם אחר ליטול את הזיתים שנפלו על הקרקע, מפני דרכי שלום, היינו: שלא יבואו לידי קטטה. אולם, לדעת רבי יוסי, הדבר חמור יותר והנוטלם עובר על איסור גזל ובית הדין מוציאים אותם מידו, משום שחז"ל הקנו לעני את הזיתים (רש"י ד"ה גזל גמור), אף על פי שעדיין לא קנאם באחד מדרכי הקניין. להלכה (רמב"ם הלכות גזילה ואבידה פרק ו' הלכה י"ג) נפסק כדעת חכמים, שהנוטלם אינו נקרא גזלן אלא עבר על תקנת חכמים "מפני דרכי שלום". בטעם תקנת חז"ל כתבו הראשונים (ריטב"א ורשב"א קידושין נט/ב), שהואיל והעני טרח ועלה לראש האילן כדי להוריד זיתים אלה, תקנו חז"ל שלא יטלם אחר.

רשיון למכירת יי"ש: במשך הדורות נתקבצו בספרי הפוסקים שאלות רבות העוסקות בדיני תורה בהם תבעו יהודים את חבריהם, על שנטלו מהם את מקור פרנסתם. אחת המשימות הקשות שהוטלו על הדיינים היתה לבדוק בכל תביעה, אם טרחת התובע אינה פחותה מטרחתו של עני העולה לראש הזית, ומשום כך אין לאחר לפגוע במקור פרנסתו. דוגמא לכך אנו מוצאים בתשובות מהרש"ל. יהודי סוחר יי"ש קבל בפניו כי המושל המקומי החכיר לו את הרשיון למכור יי"ש לתקופה קצובה, אך חבירו השתדל אצל המלכה שתורה להעניק לו את הרשיון. התובע טען, כי אמנם אין בכך משום גזל גמור, משום שזה מכבר נהג המושל להעביר את הרשיון מאחד לרעהו, אולם, עדיין אסור הדבר מפני דרכי שלום, שהרי אין מקרה זה גרוע מהעני המנקף בראש עץ הזית.

המהרש"ל (שו"ת סימן ל"ה, ל"ו) דחה את תביעתו, משום שיש להבדיל בין טרחתו של העני המנקף בראש עץ הזית, הכרוכה גם בסיכון, לבין מקרה זה.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דורמבוס** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע ל' שבט ש"א דר"ח אדר תשנ"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף שטרן** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע כ"ט שבט תשמ"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **בנימין בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב ובת שבע ז"ל
נלב"ע ב' באדר תש"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הבחור **אור סירוטקין** ז"ל ב"ר יבדלחט"א ר' יואל ומוריאל הי"ו
נלב"ע כ"ח שבט תשע"א **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

יבוא בשר מארגנטינה: לפני שנים אחדות יבואן בשר מארגנטינה תבע לדין תורה את רעהו, שהחל אף הוא לייבא בשר מאותו מפעל. התובע טען כי מעשי רעהו יגרמו לו הפסדים ניכרים מסיבות שונות, ביניהן: עקב רכישת כמות פחותה של בשר, הוא יאלץ לשלם מחיר גבוה יותר. במקרה זה פסק בית הדין, כי מאחר שהתובע מימן התקנה של מכשירים שונים באותו בית מטבחיים, כדי להכשירו ולהתאימו לדרישות ההלכה, וטרח ליצור קשרים עם בעלי בית המטבחיים, הרי הוא דומה לעני העומד בראש הזית שמפני טרחתו לא התירו חכמים לאדם אחר לזכות בהם. לפיכך, אף על פי שאין אפשרות לכוף את הנתבע לשלם עבור הנזק שגרם, שהרי כמבואר הוא אינו מוגדר כגזלן אלא כמי שעבר על תקנת חכמים "מפני דרכי שלום", יש לנזוף בו ולגעור בו, עד שימשוך ידו מעסקה זו.

דף ס/ב איתמר בני נהרא

קופת תלמוד התורה של רבינו הב"ח

בסוגיינתנו נחלקו רב ושמואל, אם בעלי שדות הנמצאים בראש ההר רשאים להקים סכר על נהר הזורם לצד שדותיהם, כאשר בעלי השדות שבעמק מבקשים למנוע זאת מהם. בטענה שאין להם זכות להפסיק את זרימתו הטבעית של הנהר. לדעת שמואל, צודקים יושבי העמק. רב חולק וסובר, כי יושבי ההר רשאים לסכור את הנהר, שהרי אם הם לא יאגרו את המים, יעשו זאת יושבי העמק, ואין למי מהם עדיפות על רעהו (עיין ט"ז וסמ"ע חו"מ סימן ק"ע סעיף ב'). בעל שו"ת בית רידב"ז (סימן י"ח) מבאר, כי גם לדעת רב, לעולם אין אדם רשאי לסכור מקור פרנסה בפני חבירו, ואף יושבי ההר לא היו רשאים לעשות כן, לולי טענתם הייחודית, שאם הם לא יאגרו את מי הנהר יעשו כן יושבי העמק.

מונופול על איסוף כספים: תלמוד תורה היה בעיר קראקא, מאז ימות הב"ח, רבה של העיר, שתיתקן כי בכל סעודת מצווה יניחו בפני הקהל את קופת הצדקה של תלמוד התורה. השנים חלפו עברו להן, הב"ח נפטר, מוסדות תורה נוספים הוקמו, וביניהם כולל לאברכים, שמנהליו גם הם חפצו לאמץ את רעיון הנחת קופת הצדקה בסעודות המצווה. ברם, מנהלי הת"ת ביקשו למנוע זאת מהם בטענה שזכות זו שמורה להם בלבד מזה מאתיים שנה, מאז ימות הב"ח, והנחת קופת צדקה נוספת תגרע מחלקם.

זכות קדימה למוסד וותיק: הרידב"ז, שהשאלה הונחה לפניו, הכריע, כי אין ממש בטענת מנהלי הת"ת, שכן, תקנת הב"ח היתה שיש להניח את קופת הת"ת בסעודות מצווה, אך היא לא שללה הנחת קופות צדקה נוספות. אמנם, מאחר שנוהגים בכל תפוצות ישראל, כי למוסד וותיק שמורה זכות ראשונים, תחילה יניחו בפני הציבור את קופת הת"ת ורק לאחר מכן את קופת הכולל. בהכרעתו הוא מסתמך על העולה מדברי סוגיינתנו, שאין אדם רשאי לחסום אפשרויות פרנסה בפני אחרים, ועל כן, גם מנהלי הת"ת אינם רשאים למנוע את איסוף הכספים עבור הכולל.

חשיבות התמיכה בלומדי התורה: הרידב"ז גם מביא את דברי הזוהר האומר, כי בימינו, בעת עקבתא דמשיחא, עיקר ניסיון היצר הרע יהיה לעכב בעד תומכי התורה מלזכות במצווה חשובה זו, ועל כן הוא עודד וחיזק את תומכי הכולל שבקראקא שמצווה חשובה הם עושים.

דף סא/א וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום

קבורה בבית קברות נכרי, או שריפת הגופה?

הגמרא בסוגיינתנו אומרת, שמפני דרכי שלום קוברים מתי נכרים עם מתי ישראל. בביאור דברי הגמרא כתב הב"ח (טור סימן קנ"א), כי מדברי הרמב"ם עולה שכוונת הגמרא היא, שאם אירע שיהודים ונכרים נהרגו במקום אחד, אפשר לקברם בחצר אחת מפני דרכי שלום. אולם, יתר הראשונים (עיין כסף משנה הלכות מלכים פרק י' הלכה י"ב) מבארים (על פי רש"י ד"ה עם מתי), שחלילה לקבור יהודים ונכרים בחצר אחת, שהרי "אין קוברים רשע אצל צדיק" (סנהדרין מז/א), וכל שכן, שאין לקבור נכרי בקרבת מקום ליהודי. לדעתם כוונת הגמרא היא, שכאשר מתעסקים בקבורת מתי ישראל, יש גם לעסוק גם בקבורת הגויים, מפני דרכי שלום [עיין שו"ת חתם סופר (יו"ד סימן שמ"א), שלדעת הרמב"ם אין כל איסור לקבור רשע אצל צדיק].

ועוד יהודים רבים. וכך אמר באותו סיום "סליקא לך מסכת זבחים" דהיינו שמבקשים אנו מהקב"ה שיסלק מאיתנו מסכת זבחים זו שבני ישראל נטבחים ונשחטים על קידוש ה'.

בסיום הש"ס הראשון שנתרך בט"ו שבט שנת תרצ"ה בשיבת לובלין, שמעתי ממנו שאמר "הדרך עלך תינוקות וסליקא לך מסכת נדה", דהיינו שבזכות זה שחוזרים עליך תינוקות של בית רבן, אנא סלק מאתנו מסכת נדה, ויסתלק מאתנו זה שבני ישראל מנודים ומגורשים בין העמים.

רואים אנו בתקנה זו של ה"דף היומי" דבר פלא וכמו שכתוב בספרים הקדושים שכל דבר שהוא מצד הקדושה הוא פרה ורבה.

ואכן נוכחים אנו איך שממחזור למחזור של ה"דף היומי" מתרבים יותר ויותר השיעורים ב"דף היומי" ושומעים אנו על מאות ואלפי שיעורים בכל רחבי העולם.

עד כאן דבריו המיוחדים של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נו/א ענוותנותו של רבי זכריה

סמיכות הברכות

לפי האמור כאן בסוגיא חורבן המקדש נגרם בגלל מלשינותו של בר קמצא בצירוף זאת שהשיב הקב"ה דעת חכמים אחור בנתינת עצות שאינן הוגנות. לא לחינם, נסמכו, איפוא, בתפילת העמידה שתי הברכות "השיבה שופטינו כבראשונה" ו"למלשנים אל תהי תקוה" זו לזו, לפי ששתייהן שייכת אהדד... (אוצר התפילות ח"ב, הערות דמשק אליעזר).

דף נו/א ושבוהו רבנן לדציבי

שרל"ד

באחזה ליד ולאזין התגוררה עשירה בשם מרים שרלת [זה היה שם משפחה חשובה ששםם נגזר מראשי התיבות שלום רב לאוהבי תורתך]. פעם שלחה עגלות טעונות עצים לשיבה, שרטט הנצי"ב, ראש הישיבה, וכתב לה מכתב תודה שהיה מיועד לנדיבה מרים שרל"ד.

ביאר אחד מחריפי ואלוזין:

לא טעה הנצי"ב אלא התכוון לראשי התיבות: שבוהו רבנן לדציבי...

דף נו/ב אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידינא

למה רק עתה נזכרת לבוא

כאשר הגיע רבי אהרן הגדול מקרלין לאמירת "המלך" בתפילת ראש השנה, החל למרר בבכי עד כדי התעלפות.

כששאלוהו אחר כך לפשר הדברים, אמר להם:

בהגיעי לאמירת "המלך" נזכרתי בדברי אספסיינוס לרבן יוחנן בן זכאי - 'אי מלך אני למה רק עתה באת אלי... למה לא שבת בתשובה כל השנה'...

דף נו/א ארץ צבי כתיב בה

לרב תרבה - נחלתו

נחלקו רש"י ורמב"ן (בפרשת מטות) אם בחלוקת הארץ נתנו לשבט הגדול חלק גדול ביותר, או שחילקו בשווה ורק בשבט גופו חילקו את החלקים לפי גודל המשפחה.

אפשר לפשר בין הדעות ולומר שכיוון שהארץ 'ארץ צבי' היא, אכן היו החלקים שווים, אולם גדלו והתרבו לפי הצורך. זהו פשוטו של פסוק "לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו", כלומר: לרב הנחלה תרבה, תגדל את נחלתו, ולמעט תמעט, כארץ צבי הגדלה לפי צורך האנשים... (תורת מהר"י).

דף נ/א ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש... משום דלא איבול על ירושלים

למען כבוד שמים

וכי מאחר שהיו צדיקים כולי האי למה לא התאבלו על ירושלים?

נראה שאכן התאבלו גם התאבלו, אולם לא על כבוד שמים שחולל בחורבן אלא על צרת ישראל לבד. על התפילה להיות מכוונת לעבר "אבינו מלכנו **גלה כבוד מלכותך**" כל בקשה אחרת היא בחינת "לא איבול על ירושלים" (אמת ליעקב, תעט).

דף נח/א ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו... אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל

"זו" - חטאנו לו

הגמרא מביאה ברייתא: "תנו רבנן, מעשה רבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקצוותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר: "מי נתן למשיסה יעקב, וישראל לבוזים?" ענה אותו תינוק ואמר: "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו". אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זו משם עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו: לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל, ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע".

הלומד גמרא זו מתקשה ביותר: הן רבי יהושע בן חנניה ציטט לתינוק פסוק מנבואת ירמיהו: "מי נתן למשיסה יעקב, וישראל לבוזים?". התינוק ענה לו בהמשך הפסוק: "הלא ה' זו חטאנו לו וכו'". מדוע רבי יהושע בן חנניה כה התפעל עד שהיה מובטח בו שיצא גדול בישראל?

מבאר הגאון מוילנא, כי שאלתו של רבי יהושע בן חנניה מבוססת על הנאמר במסכת סנהדרין, כי ראויים היו ישראל שיעשה להם נס מיוחד בעת שיבת גלות בבל, כשם שנעשה להם נס בכניסתם הראשונה לארץ ישראל, שנאמר בנס קריעת ים סוף "עד **יעבור** עמך (פעם ראשונה) עד **יעבור** עם זו קניית" (פעם שנייה), אך גרס החטא למנוע מהם נס זה.

שאלו רבי יהושע בן חנניה: "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים"? מדוע גם בהיותם בדרגת ישראל, הגבוהה מדרגת יעקב, לא נגאלו גאולה שלמה?

השיבו התינוק "הלא ה' זו חטאנו לו". בגאולה השנייה עליה נאמר "זו" - עד יעבור עם זו קניית - חטאנו לו ולכן לא היתה זו גאולה שלמה...

דף ס/א שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן... ופרשת אחרי מות

מקור לחידושו של הגר"א

הגמרא מביאה מדברי רבי לוי, כי ביום הקמת המשכן נאמרו שמונה פרשיות ביניהן פרשת אחרי מות.

מדוע נאמרה פרשת אחרי מות דווקא ביום הקמת המשכן? (ראה פירושו של רש"י).

אמר הגר"י קמיניצקי זצ"ל: "הגר"א חידש שכהן גדול יכול להכנס לקדש הקדשים כל יום, ובלבד שיעשה אז את סדר עבודת יום הכפורים (ראה מאורות דף היומי למסכת יומא) ונראה שמקורו מכאן - כאן נאמר שהפרשה נשנית בא' בניסן ומשמע שיש לה משמעות דבר עתה ולא רק בעוד חצי שנה ביום הכיפורים (אמת ליעקב, אחרי מות)

דף ס/ב דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומן בעל פה

קריאה בפנים בלבד

מקרא מפורש הוא בספר תורה של מלך (דברים יז/ט): "וְהִיָּתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּוֵי."

מדוע נאמר "וקרא בו"? הן ראוי לומר "וקרא בה", כתחילת לשון הפסוק "והיתה עמו!"

ברם, זו הכוונה: והיתה התורה עמו כל העת, אולם לקראו - וקרא בו, בספר בפנים, ולא על פה... (משך חכמה, שופטים).

מדוע אין קוברים רשע אצל צדיק? לדעת פוסקים רבים, (חתם סופר שם, ועוד), האיסור לקבור רשע בסמוך לצדיק, וכל שכן לקבור גוי בקרבת מקום ליהודי, הוא "הלכה למשה מסיני". התייחסות ראשונה בתנ"ך לכך שהיהודים הקפידו להקבר בבתי קברות נפרדים, אנו מוצאים בדברי רות המואביה אשר אמרה לנעמי (רות א/ז): "באשר תמותי ואמות ושם **אקבר**", ומפרש התרגום, שאחת מההלכות המבדילות בין ישראל לעמים אותן לימדה נעמי את רות, היא הקבורה הנפרדת, ועל כך ענתה לה רות "ושם אקבר" (עיין יבמות מז/ב).

גילוי רזי תורה בקבר: בטעם הדבר שאין קוברים רשע אצל צדיק, כתב בספר מעבר יבוק (חלק ב' פרק י') על דרך הסוד, כי לצדיק מגלים רזי תורה בקברו, וכאשר הוא נקבר בסמוך לרשע אין מלמדים אותו כדי שלא ישמעם הרשע.

פינוי קברים: הקבורה בקרבת מקום לרשע גורמת צער רב לנפטר הצדיק. רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן תש"ה) מספר על חכם וצדיק שנפטר ונקבר, ולאחר זמן מה הופיע בחלומם של בני העיר והתרעם מדוע קברוהו במקום שריוח רע. משבחנו אנשי החברא קדישא את מקום קבורתו, התברר להוותם כי קברוהו בטעות ליד קברו של אדם רשע. המהר"ש ענגיל (חלק ג' סימן ס"ה) אף התיר לבעל לפנות מקברה את אשתו, שנקברה בטעות בחלקת פושעים שהוציאו עצמם מכלל ישראל. אמנם פינוי הנפטר גורם לו צער גדול, מכל מקום, עדיף לפנותה מקברה ובלבד שלא תנוח על משכבה בחברת פושעי ישראל.

קבורה בבית קברות נכרי, או שריפה: חובת הקבורה הנפרדת כה מושרשת בקרב בני העם היהודי, עד שיהודי קשיש מקוסטה ריקה שאל אם מותר לו לצוות שישרפו את גופתו לאחר מותו, ובלבד שלא יקבר בסמוך לקברי נכרים, כיוון שבמדינתו אין בתי קברות נפרדים, והשלטונות אף אינם מתירים העברת גופות ממקום למקום. בעל חלקת יעקב (י"ד סימן ר"ג) השיב לו, כי וודאי שעליו להקבר אף אם קברו יכרה בסמוך לקברי נכרים, שהרי חובת הקבורה היא מצווה מן התורה (דברים כא/כג) ואף הרמב"ם (הלכות אבל פרק י"ב הלכה א') פסק, כי אדם המצווה שלא יקברוהו אין שומעים לו.

דף סא/א ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום

מעלתה המיוחדת של ברכת "שלום"

משנתנו מונה הליכות אחדות הנוהגות "מפני דרכי שלום", וביניהן, שעל יהודי הפוגש גוי לשאול בשלומו. למעשה, חז"ל כבר ציוונו במסכת אבות (פרק ד' משנה ט"ו): "הוי מקדים בשלום כל אדם", ומבאר רבינו יונה, כי הנהגה זו היא "מדרך המוסר", כלומר: חובתו האישית של האדם לנהוג בדרכי נועם עם הסובבים אותו. גם בועז ובית דינו (מדרש רבה, רות, פרשה ד'), ולאחר מכן עזרא הסופר (ש"ת יהודה יעלה חלק א' או"ח סימן ט') תיקנו, ש"יהא אדם שואל את שלום חבירו **בשם**" (ברכות נד/א), כלומר: יש לברך את הזולת בשמו של הקב"ה המכונה "שלום", כפי שבוועז בירך את הקוצרים ואמר להם "ה' עמכם". אולם, משנתנו מחדשת, כי גם כאשר מברכים נכרי, אין צורך להמנע מהשימוש במילה "שלום", אף על פי שהיא משמותיו של הקב"ה (רש"י ד"ה ושואלין בשלומן).

המתברך צריך לברך בכפליים: מעניין לציין, כי לדעת האלשיך (שם), אדם המתברך לשלום מרעהו צריך לכפול לו ברכה. שהרי, כאשר נתבונן בברכתו של בועז לקוצרים, נבחין, כי הוא אמר להם "ה' עמכם" והם השיבו לו בברכה כפולה ואמרו לו, "יברכך ה'". כלומר: לא זו בלבד שיהא ה' עמך, אלא הוא גם יברך אותך. הרי לנו, שהמתברך צריך להוסיף ברכה למברך.

"שלום", ברכה מיוחדת: כידוע, שמותיו של הקב"ה רבים הם, והגדיל לעשות הרמב"ן, שכתב (בהקדמה לפירושו לתורה): "עוד יש בידינו קבלה של אמת, כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחד". מכל מקום, רק לגבי המילה "שלום" דנים הפוסקים, בין היתר, אם מותר לכתוב "שלום" במכתב חולין שוודאי יושלך לאשפה בביזיון. לעומת זאת, לגבי שמותיו האחרים של הקב"ה, כגון המילה "אמת", אין כל מניעה להשתמש בה בדברי חולין. בביאור הדבר כתב הרדב"ז (ש"ת חדשות, סימן ר"ב), כי המברך את רעהו ב"שלום", כוונתו היא שיתברך מאת בעל השלום שהוא הקב"ה. על כן יש להזהר מלכתוב ברכת שלום במכתב חולין שיושלך לאשפה. אולם, הזכרת המילה "אמת", שאינה מכוונת לשמו של הקב"ה, אין בה כל איסור. לפי זה, גם בהזכרת המילה "שלום" לצורך תיאור מצב אך לא כברכה, אין איסור, שהרי כתיבתה אינה כוללת כוונה להחיל קדושה עליה.

"שלוש", שמו או כינויו של הקב"ה: אמנם, דעת הרא"ש (תשובות כלל ג' סימן ט"ו) היא, כי למרות שהקב"ה נקרא "שלוש", אין זה שם עצם כי אם כינוי על שם פעולתו שהוא משכין שלום, כפי שה"גדול" ה"גבור" "חנון ו"רחום", אינם שמותיו של הקב"ה, כי אם כינויים לפעולותיו. לפיכך, לדעתו רשאי כל אדם לברך את חבירו בברכת שלום באגרת, גם אם ידוע שהיא תושלך לאשפה. להלכה כתב הרמ"א (יו"ד סימן רע"ו סעיף י"ג), כי יש הנזהרים שלא לכתוב את המילה "שלוש" באגרת שסופה להזרק. אמנם, הש"ך (שם) מציין, שרוב העולם אינם נזהרים בזה. מעניין לציין, כי ישנם בתי דינים הנזהרים כאשר בא לפניהם אדם בשם "שלוש" הרוצה לגרש את אשתו, לכנותו **שלו**, שכן, גם שטרי הגיטין נחשבים כאגרות שסופן להזרק לאשפה (שו"ת דרכי נועם אהע"ז סימן מ"ה). **ברכת שלום בבית המרחץ:** לכל הדעות (שולחן ערוך או"ח סימן פ"ד), אין לאדם לברך את רעהו בבית המרחץ בברכת שלום. אלא שנחלקו הט"ז והמגן אברהם, אם בבית המרחץ מותר לקרוא לאדם ששמו שלום, משום שאין כוונת הקורא לשמו של הקב"ה, או שמא בכל זאת יש להמנע מכך. להלכה, כתב המשנה ברורה (ס"ק ו) כי נוהגין להקל, "וירא שמים יש לו להחמיר". **שלו שלום:** מעניין לצטט מכתב שכתב החזון איש זצ"ל (הודפס בתחילת ספר אמרי בנימין), בו הוא מבקש ממקבל המכתב "ותמסור שלו לשלוש". זאת, משום שחשש לדעת הפוסקים שאין לכתוב את המילה שלום כברכה, אך סבר שמותר לכתבה כדי לציין שם של אדם וכדומה. לסיום, מן הראוי להזכיר בהזדמנות זו, כי הגאון רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל הרבה לדבר על הנושא בתקופה האחרונה לחייו, ואמר כי אין זה רצוי להשתמש בביטוי לשון זרים בעת מפגש או פרידה בין איש לרעהו, אלא יברכו זה את זה בלשון "שלוש" שהיא ברכה ממי שהשלוש שלו.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חיגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לעילוי נשמת
הר"ר **בנימין ברוך המער** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' באדר תש"ם
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל
ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' באדר תשנ"א
והרבנית **מרת בתיה אליעזרי** ע"ה
ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל
נלב"ע ז' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il